VIII. Kaupungin yleisten töiden hallitus.

Kaupungin yleisten töiden hallituksen vuodelta 1919 antama kertomus sisälsi seuraavaa:

Kaupungin yleisten töiden hallitukseen kuuluivat vuoden 1919 alussa kaupungininsinööri G. Idström puheenjohtajana, arkkitehdit Y. Sadeniemi ja A. Nyberg sekä konsuli K. Stockmann jäseninä ja rakennusmestari K. J. Rousti varajäsenenä. Helmikuun 4 p:nä toimitettujen uusintavaalien jälkeen kuuluivat hallitukseen seuraavat henkilöt: itseoikeutettu jäsen ja puheenjohtaja kaupungininsinööri G. Idström, varsinaiset jäsenet arkkitehti Y. Sadeniemi, insinööri E. von Frenckell ja muurari T. Uski kaupunginvaltuuston valitsemina, johtaja A. Björkenheim rahatoimikamarin valitsemana, varajäsenet rakennusmestari H. Haahti ja arkkitehti V. Jung kaupunginvaltuuston valitsemina sekä johtaja P. Raittinen rahatoimikamarin valitsemana.

Huhtikuun 1 p:nä herra Idström luopui kaupungininsinöörintoimesta ja vapautettiin samalla hallituksen jäsenyydestä. Hänen sijaansa tuli itseoikeutetuksi jäseneksi v. t. kaupungininsinööri S. Randelin, joka kuitenkin erosi lokakuun 1 p:nä, jolloin vastanimitetty kaupungininsinööri G. Lindqvist tuli hallituksen jäseneksi. Huhtikuun 15 p:nä 1919 tekemällään päätöksellä kaupunginvaltuusto kumosi päätöksen siitä että kaupungininsinöörin on oltava hallituksen puheenjohtajana ja valitsi samalla hallituksen puheenjohtajaksi professori J. Castrénin. Hallitus kokoontui vuoden varrella yhteensä 52 kertaa ja käsitteli tällöin 823 asiaa sekä lähetti 378 kirjelmää. Sihteerinä toimi helmikuun 1 p:ään varatuomari O. Möller sekä senjälkeen valtioneuvos G. A. Gröndahl.

Rakennuskonttorin insinööriosasto jaettiin kaupunginvaltuuston kesäkuun 3 p:nä tekemän päätöksen nojalla kahteen erilliseen osastoon, joista toisen toiminta-ala käsitti satama- ja rautatierakennukset, toisen kaduntasoitukset, viemärit ja kiveämiset. Tämä järjestely teki asianomaisille osastopäälliköille mahdolliseksi keskittyä omaan erikoistehtäväänsä tarvitsematta pirstota huomiotaan ja harrastustaan sangen erilaatuisten töiden kesken. Kumpikin osastopäällikkö sai vakinaisen apulaisen, mutta insinöörien luku osastolla ei sen kautta lisääntynyt, koska kertomusvuoden rahasääntöön paitsi työpäällikköä sisältyi kaksi avustavaa työpäällikköä.

Sittenkuin kaupunginvaltuusto joulukuun 30 p:nä 1918 oli antanut rahatoimikamarille tehtäväksi käsitellä kysymystä kaupungin rakennuskonttorin puhtaanapito-osaston erottamisesta erityiseksi, oman hallituksen alaiseksi laitokseksi, pyysi kamari kaupungin yleisten töiden hallituksen lausun-

toa asiasta. Hallitus asetti tarkoitusta varten valiokunnan, jonka mietintö lähetettiin rahatoimikamarille puhtaanapito-osaston johtajan laatiman tulevan puhtaanapitolaitoksen ja sen hallituksen johtosääntöehdotuksen ohella. Yllämainitun johtosäännön mukaisesti kuuluisi tulevaan puhtaanapitolaitoksen hallitukseen 4 henkilöä, joista 1 olisi kaupunginvaltuuston, 1 rahatoimikamarin ja 1 terveydenhoitolautakunnan edustaja, ja neljäntenä jäsenenä olisi laitoksen johtaja. Kolmelle ensinmainitulle valittaisiin varamiehet, jota vastoin puhtaanapitolaitoksen johtajan varamiehenä olisi laitoksen tuleva tarkastaja.

Koska kaupunginasemakaavaosaston työt olivat tuntuvasti lisääntyneet, otettiin sanotun osaston palvelukseen vuoden varrella kaupunginasemakaavainsinööri.

Kaupungin yleisten töiden hallitus teki kaupunginvaltuustolle esityksen varasto-osaston perustamisesta rakennuskonttoriin ja lähetti siinä tarkoituksessa ehdotuksen mainitun osaston johtosäännöksi. Joulukuun 22 p:nä pitämässään kokouksessa kaupunginvaltuusto periaatteessa hyväksyi tehdyn esityksen ja vahvisti hallituksen lähettämät ehdotukset muutetuiksi johtosäännöiksi olemaan voimassa väliaikaisesti, kunnes valtuusto olisi lopullisesti käsitellyt hallituksen aikaisemmin kaupunginvaltuuston harkittaviksi ja hyväksyttäviksi lähettämät ehdotukset hallituksen ja rakennuskonttorin uusiksi johtosäännöiksi; vuodeksi 1920 varastonjohtajan palkkaamiseksi tarvittava rahamäärä oli otettava määrärahasta uusien virkojen perustamiseksi y. m.

Suhteellisen säännölliset olot vallitsivat kertomusvuonna rakennuskonttorissa, mutta mitään huomattavia teknillisiä töitä ja selvityksiä ei esiintynyt. Sensijaan hallitus useita kertoja käsitteli hätäaputöitä sekä niinhyvin työläisten kuin viranhaltijain palkkaetujen parantamista koskevia kysymyksiä.

Rakennuskonttori työskenteli kertomusvuonna kaupungininsinöörin johdossa 8 osastoon jakautuneena. Nämä olivat satama- ja rautatierakennusosasto, katu- ja viemärirakennusosasto, geodeettiosasto, huonerakennusosasto, kaupunginasemakaavaosasto, kaupunginistutusten osasto, puhtaanapito-osasto ja kamreeriosasto.

Allaoleva taulukko osoittaa työläisten luvun konttorin osastoilla kunkin kuukauden 15 p:nä:

Kuukausi.	Satama-rakennus-osasto.	Katu-rakennus-osasto.	Huone-rakennus-osasto.	Kaupun-ginistutus-ten osasto.	Puhtaana-pito-osasto.	Yhteensä.
Tammikuu	288	51	63	20	380	802
Helmikuu	305	326	66	33	391	1,121
Maaliskuu	363	932	58	40	396	1,789
Huhtikuu	413	1,152	83	22	393	2,063
Toukokuu	401	1,153	76	88	347	2,065
Kesäkuu	364	738	96	106	340	1,644
Heinäkuu	322	559	85	95	322	1,383
Elokuu	265	309	87	92	333	1,086
Syyskuu	319	168	266	81	333	1,167
Lokakuu	246	298	300	65	318	1,227
Marraskuu	200	500	288	35	318	1,341
Joulukuu	207	538	326	19	355	1,445

Vuonna 1919 maksettiin työläisten palkat seuraavan tariffin mukaan:

Ammatti.	Tammik. 1—lokak. 18.		Lokak. 19—jouluk. 31.	
	Tunnilta, Smk.	Kuukaudelta, Smk.	Tunnilta, Smk.	Kuukaudelta, Smk.
Sukeltajat	4: —	900: —	5: —	1,000: —
Koneenkäyttäjät	3: 10	620: —	4: —	800: —
Viilaajat	3: 85	590: —	3: 70—4: —	740: —800: —
Sepät	3: 95	590: —	3: 60—3: 80	720: —760: —
Levysepät	3: 95	590: —	3: 50—3: 70	700: —740: —
Kirvesmiehet ja puusepät	2: 90—3: 10	580: —600: —	3: 50—4: —	700: —800: —
Lataajat	3: —3: 10	600: —620: —	3: 60—4: —	720: —800: —
Kivenhakkaajat	—	—	3: 80—4: —	760: —800: —
Kivenporaajat	2: 85—2: 95	570: —590: —	3: 50—3: 80	700: —760: —
Muurarit	2: 90—3: 10	580: —620: —	3: 50—4: —	700: —800: —
Putkenasettajat ja sementtityöntekijät	2: 75—2: 90	550: —580: —	3: 40—3: 70	680: —740: —
Irroittajat	2: 75—2: 90	550: —580: —	3: 20—3: 40	640: —680: —
Aputyöläiset	2: 65—2: 75	530: —550: —	3: —3: 20	600: —640: —
Puhtaanapitolaitoksen työläiset:				
Miehet	2: 75	560: —	3: 10—3: 30	620: —660: —
Naiset	2: 50	500: —	2: 50—2: 80	500: —560: —
Kaupunginistutusten työläiset:				
Miehet	2: 65—2: 75	530: —550: —	3: —3: 20	600: —640: —
Naiset	2: 15—2: 20	430: —440: —	2: 20—2: 50	440: —500: —
Yövahdit	2: 30	460: —	2: 60	520: —
Kuorma-ajurit	7: —	1,400: —	7: —	1,400: —

Sen lisäksi maksettiin elatusapua Smk 1: 60 päivää ja 15 nuorempaa lasta kohti, kuitenkin enintään 8 markkaa päivässä. Joulukuun 7 p:nä nämä avustukset korotettiin 2 markkaan lasta kohti päivässä ja suurin määrä 10 markkaan kaupunginvaltuuston marraskuun 26 p:nä tekemän päätöksen nojalla.

Tapaturmaisesti vahingoittui yhteensä 33 työläistä. Näille suoritettiin vuoden varrella korvausta 2,484 päivältä. Tapaturmain seurauksena oli 24 tapauksessa ohimenevä työkyvyttömyys, 5 tapauksessa ohimenevä invaliditeetti, yhdessä tapauksessa pysyväinen invaliditeetti, ja 3 tapauksessa kuolema. Invaliditeettikorvausta suoritettiin 939 päivältä.

Kesälomaa myönnettiin vuoden varrella kaikkiaan 666 työntekijälle. Näistä sai 402 2 viikon loman, kun taas 264:lle myönnettiin viikon loma. Kaupungille tästä aiheutuneet kustannukset nousivat 157,077: 88 markkaan.

Satamarakennusosasto aloitti toimintansa lokakuun 1 p:nä. Osasto hoiti paitsi kaikkia satamain ylläpidosta ja rantasiltojen, siltojen, laiturien y. m. rakentamisesta johtuvia töitä myöskin kaikki kaupungin rautatierakennuksia koskevat työt. Myöskin kaikkien rakennuskonttorin varastossa ja työpajoissa suoritettavien töiden johto annettiin satamarakennusosaston toimeksi. Osaston

palvelukseen otettaisiin vakinaisesti yksi työpäällikkö ja yksi avustava työpäällikkö. Koko vuoden insinööriosasto kärsi teknillisen työvoiman puutetta. Useita vakinaisia virkailijoita oli eronnut ja toimintaa voitiin ylläpitää ainoastaan siten, että osittain jäljelläolevat hoitivat useita virkoja, osittain töitä jätettiin ylimääräisille insinööreille. Mutta koska vain riittämätön määrä ylimääräisiä insinöörejä voitiin saada konttorin palvelukseen, kasautui kaikkien teknillisten virkamiesten suoritettavaksi juoksevia tehtäviä, niin että useita selvityksiä ja tutkimuksia täytyi jättää aloittamatta tai loppuun suorittamatta.

Sittenkuin kaupungininsinööri helmikuun 1 p:nä oli saanut anomansa virkavapauden ja huhtikuun 1 p:nä siirtynyt toiseen toimeen, määrättiin satamarakennusten avustava työpäällikkö virkaatekeväksi kaupungininsinööriksi, missä toimessa hän oli lokakuun 1 p:ään, jolloin vakinainen kaupungininsinööri nimitettiin. Työpäällikön siirtyessä toiseen toimeen rakennuskonttorissa määrättiin huhtikuun 1 p:nä ainoa osastolla toimiva avustava työpäällikkö työpäälliköksi ja pysyi hän tässä toimessa lokakuun 1 p:ään, jolloin insinööriosasto jaettiin.

Ylimääräisten insinöörien luku oli vuoden alussa 3. Helmikuun 1 p:nä erosi 1 insinööri ja heinäkuussa 2, sensijaan otettiin huhtikuussa toimeen 1 insinööri, kesäkuun 1 p:nä 1 ja joulukuun 1 p:nä 1. Sen lisäksi oli insinööriosaston palveluksessa kertomusvuonna 3 vaakitsijaa ja 1 piirustaja. Yksityiskohtaisen kirjanpidon toimitti kamreeriosaston henkilökunta.

Niitä töitä, jotka sittemmin joutuivat satamarakennusosaston hoidettaviksi, johti vuoden varrella 11—8 rakennusmestaria ja 9—4 päällysmiestä.

Kertomusvuonna suoritettiin saman vuoden menosääntöön merkityt työt [1]). Satamain ruoppausmääräraha ylitettiin 44,954: 04 markalla sen johdosta että työtä voitiin suorittaa laajemmalti kuin budjettia laadittaessa oli aiottu; se käsitti väylän ruoppauksen Vanhankaupunginselän reitiltä Arabian laituriin, Sörnäsin niemekkeellä olevan Masutin laiturin edustan sekä sinne johtavan väylän syventämisen, Pohjoissatamaan laskevan viemärijohdon laskukohdan ruoppauksen sekä Hietalahden sataman syventämisen rautatien aallonmurtajan ja laivatelakan kohdalta. Yhteensä ruopattiin 772 proomua eli 30,000 m³, josta noin puolet kuljetettiin Jätkäsaareen ja nostettiin ylös ruoppanosturilla, loput taas upotettiin Vanhankaupunginlahteen Kuusisaaren eteläpuolelle Brändön sillan ja Saukko-saaren kohdalle. Kustannukset m³:ltä ruoppaa olivat 6—10 markkaa, jos ruoppakoneen kunnossapitokustannukset otetaan lukuun, kun taas pelkästä työstä ja kuljetuksesta oli kustannuksia 5: 10 m³:ltä. Suuret kustannukset aiheutuivat harvinaisen pitkistä kuljetuksista. Ruoppakone n:o II työskenteli heinäkuun ja osan elokuuta Jätkäsaaren edustalla ja oli lokakuun 15:nnestä marraskuun 10 p:ään vuokrattuna kaupungissa toimiville yksityisille yrityksille. Määräraha satamain ja väyläin syvyysmittauksia ja pohjatutkimuksia varten käytettiin niihin pohjatutkimuksiin, jotka satamatoimikunnan toimenannosta suoritettiin tarjotakseen perustan insinööri Torulfin satamarakennussuunnitelmalle. Nämä tutkimukset antoivat arvokkaan lisän kaupungin vesialueiden laajain osain pohjasuhteiden tuntemiseen.

XX kaupunginosassa olivat työt käynnissä etupäässä Laivarannassa, missä kallioon louhittiin pallit laituriarkkuja n:oja 17, 18 ja 19 varten. Sen ohessa jatkettiin ruoppaustöitä rantasiltaa varten aallonmurtajaa kohti. Kaksi arkkua, n:ot 17 ja 18 salvettiin, mutta vain n:o 17 voitiin laskea paikoilleen.

---

[1]) Ks. Helsingin kaupungin tilasto V. 4. 1919 siv. 109 ja seur.

Vuonna 1918 paikoilleen asetettujen arkkujen kohdalla saatiin valmiiksi rantasiltamuuri, jonka pituus vuoden 1919 lopussa oli 456 m. Muurikiveä noin 100 m:ksi sekä 57 m. laiturinreunusta louhittiin Hietasaarella muun kivenlouhinnan yhteydessä. Rantasillalle laskettua rautatieraidetta pitennettiin n. 55 m. Murtajankadun pohjoispuolella oleva rantasilta-alue tasoitettiin rakennusjätteillä. Ruoholahdenrantaa varten valmistettiin vuonna 1918 aloitetut 3 upotusarkkua, joiden yhteenlaskettu pituus oli 90 m. ja täytettiin eräältä Tokankadun rakennuspaikalta saaduilla kivillä. Myöskin laiturin takana oleva rantasilta-alue täytettiin louhitulla kivellä ja tasoitettiin. Sitävastoin lykättiin siltamuurin laittaminen arkulle, kunnes insinööri Torulfin ehdotus Hietalahdensataman pohjoisosan täyttämisestä oli käsitelty. Laituriarkkujen yhteenlaskettu pituus oli vuoden päättyessä 160 m. Utterinkadulla louhittiin jäljelläoleva osa Neptuninkadun ja Saukonsalmen välistä vuorta. Katu tasoitettiin ja kanavauoma louhittiin. Ajurinkadun länsiosa vierrettiin. Korttelit n:ot 256 ja 259 järjestettiin varastopaikoiksi, jota vastoin korttelista n:o 261 louhittiin kallio kivenlouhinnan yhteydessä. Hietalahdensatamassa toimitettiin ruoppausta Laivasillan edustalla 8 m:n syvyyteen. Pitkänsillan vahingoittuneiden reunusten ja kaiteiden korvaamiseksi toimitetun kivenhakkauksen yhteydessä hakattiin Saukolla jonkin verran rantasiltakiveä Laivarantaa varten. Hietasaaren läntisellä niemellä louhittiin kalliota, jotta saataisiin täytekiveä nosturin aallonmurtajaa varten. Koska kivi oli laadultaan hyvää, kiilattiin aineet, jotka sitten hakattiin muurikiveksi osittain Laivarantaa, osittain satamaradan tukimuureja varten. Ruoppanosturi toimi vuonna 1919 sen kivisärkän kohdalla, joka oli täytetty Hieta- ja Jätkäsaaren välille Neptuninkadun jatkoksi. Työ, joka suoritettiin Jätkäsaaren töiden määrärahalla, oli sangen laaja, sen johdosta että Hietasaarelta oli pakko rakentaa aallonmurtaja suojaksi etelätuulilta. Aallonmurtaja muodostettiin lisälaituriksi hinaajalaivoja ja proomuja varten. Se rakennettiin arkuksi osittain vanhaan proomuun, osittain erään arkun jätteille, joka vuonna 1914 oli rakennettu Laivarantaa varten ja josta sittemmin toinen puoli oli käytetty sitä varten. Nosturilla nostettiin n. 15,000 m³ ruoppaa, joka rännejä myöten kuljetettiin kortteliin n:o 266. Lokakuun alussa ostettiin 150 hevosvoiman hinaajalaiva. Ostohinta, Smk 99,000: — maksettiin satamain kalustotililtä. Ainesvaraston arvo oli vuoden lopussa 255,641: 12 markkaa. Vuoden kuluessa oli aineksia tullut lisää 492,180: 70 markan arvosta, jota vastoin 348,145: 31 markkaa oli merkitty varaston hyväksi hankinnoista eri töitä varten Jätkäsaarella tai rakennuskonttorin muille rahasääntötileille.

Työt rahasäännön ulkopuolella. Toisten laskuun osasto toimitti töitä yhteensä 133,912: 26 markan hinnasta, niistä 77,530: 67 markan edestä kaupungin muiden laitosten ja viranomaisten ja 56,381: 59 markasta yksityisten henkilöiden tilauksesta. M. m. pantiin kaupungin halkokonttorin maksettavaksi 52,430: 57 markkaa, viemäritoimikunnan 7,967: 35 markkaa, elintarvelautakunnan 7,556: 58 markkaa ja vesijohtolaitoksen 3,410: 21 markkaa. Suuremmista yksityisten laskuun suoritetuista töistä mainittakoon: hiilenpurkauslaituri osuusliike polttoainekonttorille r. l. 22,138: 08 markkaa, pistoraide osakeyhtiö Agrokselle 10,245: 79 markkaa sekä ruoppaustöitä kone- ja siltarakennusosakeyhtiölle 9,608: 80 markkaa ja Brändö villastad aktiebolaget yhtiölle 5,797 markkaa. 15 eri purje- ja höyrylaivan rantasilloille ja laitureille aiheuttamia vaurioita korjattiin yhteensä 6,437: 86 markan kustannuksin. Merenkulkuhallituksen meripelastusosaston toimenannosta nostettiin eräs Pohjoissatamaan uponnut torpeedoalus. Kustannukset tästä nousivat 40,000: — mark-

kaan. Edellisenä vuonna alulle pantu Malmin—Sörnäsin rautatierakennuksen tutkimus suoritettiin loppuun vuonna 1919, ja kustannukset, 12,816: 84 markkaa, pannaan maksettaviksi rautatien rakennusmäärärahasta. Sockenbackan—Otalammen rautatien suunnitelman laatiminen oli jätettävä kesken konttorissa keväällä ja kesällä vallinneen teknillisen työvoiman puutteen takia. Sockenbackan—Otalammen rautatien tutkimuksesta oli vuonna 1918 kustannuksia 30,019: 80 ja vuonna 1919 14,385: 70 markkaa eli yhteensä 44,405: 50 markkaa.

Nostamattomat määrärahat. Edellisinä vuosina myönnetyillä määrärahoilla suoritettiin seuraavat työt: kunnalliseen teurastamoon rakennettavan satamarautatieraiteen pengertä pitennettiin Kyläsaareen vievän sillan yli ja täytettiin täyteen korkeuteensa; vahdinpitoa teurastamorakennuksella ylläpidettiin edelleen. Vuonna 1913 aloitetun rakennuksen kustannukset olivat joulukuun 31 p:nä 1919 nousseet 1,375,725: 25 markkaan. Määrärahasta höyrykaivaus-koneen ja proomun ostamiseksi käytettiin 40,000: — markkaa, joilla hankittiin yksi Priestmanin kaivaja. Aikaisemmin oli käytetty 2,805: 37 markkaa ohjelman laatimiseen y. m.; Smk 1,611: 23 säästyi määrärahasta. Uudet rautatieraiteet laskettiin Sörnäsin rantatielle, jossa myöskin suoritettiin tarpeelliset tasoitustyöt. 35,700: — markan suuruisesta määrärahasta oli vuoden päättyessä jäljellä 25,993: 01 markkaa, jotka siirrettiin vuoteen 1920. Verkkosaarenkadun tonttia n:o 4 ympäröivää viemärijohtoa ei rakennettu. Edellisenä vuonna tätä johtoa varten valmistetut sementtiputket säilytetään kunnallisen teurastamon alueella. Loput määrärahasta, 6,568: 44 markkaa, palautettiin kaupunginkassaan. Pitkänsillan lounaispuolella olevan rantasillan pitentäminen 20 m:llä, jota suunniteltiin vuonna 1915, suoritettiin loppuun vuonna 1919. Viilariparrut Rahapajanrannan kaakkoisosassa korvattiin uusilla, samaten kuluneet kytkyrenkaat ja ankkuriraudat. Koko määrärahasta, 50,000 markasta, jäi jäljelle 7,864: 32 markkaa, jotka palautettiin kaupunginkassaan. Ruoppausproomu n:o 10 korjattiin 5,300: — markan kustannuksin. Määräraha ylitettiin 2,300: — markalla. Kortteliin n:o 534 Sörnäsin haararadan pohjoispuolelle laskettiin rautatiehallituksen toimesta uudet rautatieraiteet. Tarkoitukseen oli vuonna 1915 myönnetty 15,000: — markkaa.

Katu- ja viemärirakennusosastoon, joka lokakuun 1 p:nä aloitti toimintansa itsenäisenä osastona, kuului 1 työpäällikkö, 2 ylimääräistä insinööriä, 1 piirustaja sekä 3 satamarakennusosaston kanssa yhteistä konttoriapulaista, minkä ohessa yksi avustavan työpäällikön virka oli avoinna.

Katu- ja viemärirakennusosaston alaisilla työmailla johti vuoden alkupuoliskolla töitä 19 rakennusmestaria ja 8 esimiestä. Vuoden jälkipuoliskolla työnjohtajien vastaavat luvut olivat 14 ja 7.

Vuoden toiminta käsitti kaupungin katujen ja yleisten paikkain korjauksia pääasiallisesti maistraatin katselmusmiesten esittämien muistutusten mukaisesti, katujen ja yleisten paikkain uudestikiveämistä, uutistöitä, kanavain ja laskuojain kunnossapitoa sekä sekalaisia teiden ja viertoteiden korjauksia.

Kadut ja yleiset paikat. Kaikki menosääntöön merkityt työt [1]) katujen ja yleisten paikkain uudestikiveämiseksi suoritettiin, lukuunottamatta erään Saunakadun osan uudestikiveämistä, joka työ jätettiin tekemättä, koska raitiotie- ja omnibusosakeyhtiö raiteita korjatessaan korotti ja kivesi uudestaan sen osan ajotietä, joka oli eniten laskeutunut, sekä Fleminginkadun jatkeen ja välittömästi Sörnäsin haararadan pohjoispuolella olevan Suvannontien osan välillä sijaitsevan lastauspaikan viertämistä, jota työtä ei voitu suorittaa,

[1]) Ks. Helsingin kaupungin tilasto V. 4. 1919 siv. 103 ja seur.

ennenkuin rautatieraiteet, jotka olivat painuneet enemmän kuin 1 metrin, oli kohotettu oikeaan korkeuteensa. Erään Makasiinirannan osan uudestikiveäminen I sepelikivillä aloitettiin, mutta oli vilkkaan laivaliikenteen vuoksi keskeytettävä. I sepelikivillä uudesti kivettyjen katujen koko pinta-ala oli 140 m², II sepelikivillä kivettiin uudestaan 260 m² ja ketokivillä 4,400 m², 270 m² katukäy täviä päällystettiin asfaltilla ja 1,980 m² teitä vierrettiin. Myöskin menosääntöön merkityt uutistyöt [1]) suoritettiin lukuunottamatta Viidennen linjan ketokiveämistä, mitä työtä kivien puutteessa ei voitu panna alulle.

Vuoden varrella jatketut kaduntasoitustyöt oli jo vuonna 1917 otettu hätäaputöiksi. Tunturilaakson ja Meilansin työt päättyivät kesän alussa, osittain koska määrärahat alkoivat olla loppuun kulutetut, osittain siksi ettei hätäaputöitä enää ollut tarpeen. Ainoastaan Pakaan alueella jatkettiin töitä, koska oli tärkeätä lähitulevaisuudessa saada siellä teollisuustontteja.

Kanavat ja viemärit. Kanavain ja viemärien kunnossapidosta oli kustannuksia 143,423: 58 markkaa, siitä 18,266: 09 markkaa johtojen huuhteluun ja karistamiseen, 98,206: 56 markkaa syöksykaivojen tyhjentämiseen, 5,599: 23 markkaa ojien puhdistamiseen ja 21,351: 70 markkaa työnjohtoon ja sekalaisiin menoihin. Eläintarhan lokavedenpuhdistusaseman käytöstä ja hoidosta oli kustannuksia 39,834: 79 markkaa, mistä Savilan aseman osalle tuli 34,677: 26 ja pääradan itäpuoleisen aseman osalle 5,157: 53 markkaa. Savilan asemalla kulutettiin voimaa 17,360 kilowattituntia. Molempien asemain puhdistusteho oli kaupungin terveydellisten tutkimusten laboratoorin säännöllisesti konttorille antamien tutkimusilmoitusten mukaan tyydyttävä. Uutistöitä [2]) viemäreitä varten tehtiin niiden katujen alla, joita paraikaa tasoitettiin; pääasiassa suoritettiin kanavankaivuuta ja louhintatöitä, jota vastoin vain osittain asetettiin viemäriputket paikoilleen ja muurattiin kaivot.

Tiet ja viertotiet. Teiden ja viertoteiden korjausta toimitettiin budjetissa vahvistetun suunnitelman mukaisesti[3]). 4,200 m² vierrettiin uudestaan, niistä 700 m² Seurasaarentien ja Kivelän sairaalan välistä tietä. Sitäpaitsi vierrettiin 870 m² tietä Nordenskiöldin lehtokujasta pohjoiseen. Kaupungin viertoteillä korjattiin yhteensä 13,100 m²:n pinta-ala, josta 6,560 m² Läntisellä ja 6,540 m² Itäisellä viertotiellä.

Geodeettiosasto. Geodeettiosaston henkilökunta käsitti 1 kaupungingeodeetin, 3 mittari- ja kartoitusapulaista, 1 kartanpiirustajattaren sekä 2 tilapäistä kartoitusharjoittelijaa kesäkuukausina. Kun geodeetin työ oli huomattavasti lisääntynyt, tehtiin esitys avustavan geodeetin ottamisesta osaston palvelukseen. Kertomusvuonna suoritettiin seuraavat toimitukset: 76 tontinmittausta, 4 tontinarviointia, 4 kivijalankatselmusta, 125 kolmivuotiskatselmusta, 2 lähtökatselmusta, 151 tarkastuskatselmusta, 62 muuta katselmustoimitusta kaupungin maalla sekä 2 punnitustoimitusta. Rahatoimikamariin annettiin 18 lausuntoa ja kaupungin yleisten töiden hallitukselle 48; lisäksi annettiin 16 vanhojen tonttikarttojen ynnä mittauskirjain jäljennöstä ja n. 50 otetta kaupungin kartoista. Kansanravintohallituksen laskuun kaupungingeodeetti hoiti kaupungin viljelysmaiden vuokrausta ja palstoitusta. Kolmiomittauksia toimitettiin. Munkkiniemen maiden rajanpaalutuksessa kaupungingeodeetti edusti Helsingin kaupunkia, samaten Brunakärrin ja Nyåkerin pakkolunastuksissa. Syksyllä 1919 kaupungingeodeetti valittiin Hertonäs aktiebolag yhtiön johtokuntaan.

---

[1]) Ks. Helsingin kaupungin tilasto V. 4. 1919 siv. 105 ja seur. — [2]) S:n siv. 107—108. — [3]) S:n siv. 108—109.

Huonerakennusosasto. Huonerakennusosaston henkilökuntaan kuului vuonna 1919 1 kaupunginarkkitehti, 1 avustava kaupunginarkkitehti, 1 ylimääräinen arkkitehti, 4 konttoriapulaista, 3 piirustajaa sekä 6—10 työnjohtajaa.

Kertomusvuoden aikainen toiminta käsitti pääasiassa kaupungin rakennusten korjauksia samoinkuin niiden lisä- ja muutosrakennuksia, jotka suoritettiin menosäännössä vahvistetun suunnitelman mukaisesti [1]). Sitäpaitsi suoritettiin kaupunginvaltuuston ja rahatoimikamarin erityisten päätösten nojalla vuonna 1919 seuraavat työt: yksi huone sisustettiin Töölön poliisivahtikonttorissa; eräs riihirakennus Meilansissa pantiin kuntoon; Hermannin poliisiaseman huoneistossa toimitettiin erinäisiä korjauksia; etsivän poliisin vankilaa laajennettiin rakentamalla siihen lisäkerros; Marian sairaalan oppilaskoulun huoneistoa laajennettiin; Sörnäsin satamakonttorin huoneisto korjattiin; kaupungin lämpölaitoksissa suoritettiin sekalaisia korjaus- ja täydennystöitä; Tehtaankadun varrella olevassa koulupuutarhassa korjattiin lauta-aita y. m.; kaupungin terveydellisten tutkimusten laboratoorissa suoritettiin erinäisiä korjauksia; kunnan työnvälitystoimiston huoneistoa laajennettiin; Kivelän sairaalan mielisairaidenhoito-osasto rakennettiin uudestaan; Pietarinkadun talossa n:o 6 sisustettiin huoneisto poikain ammattikoululle; rahatoimikonttorin huoneistossa suoritettiin muutostöitä; n. s. lentoparakit Hermannissa sisustettiin asunnoiksi ja erinäisiä Harakan rakennuksia korjattiin; Leppäsuon huvila pantiin kuntoon; Märholmassa oleva n. s. Janssonin huvila korjattiin; aikaisemmin vallinneen sotatilan aiheuttamien vahinkojen korjaamiseen käytettiin 246,123: 90 markkaa ja vapaussodan aiheuttamien vaurioiden korjaamiseen 30,087: 96 markkaa eli yhteensä 276,211: 86 markkaa, mistä Sailors homen osalle tuli 78,928: 74 markkaa ja kaupungin kansakoulujen osalle 137,086: 60 markkaa. Uuden työväenasuntoryhmän rakentamiseksi Vallilaan kaupunginvaltuusto kesäkuun 20 p:nä 1919 myönsi lainavaroista 2,160,000 markkaa. Asuntoryhmä, joka suunniteltiin valmiina käsittäväksi 240 asuinhuonetta tarpeellisine ulkohuonerakennuksineen, pantiin alulle syksyllä 1919. Rahatoimikamarin päätöksen mukaan päätettiin aluksi rakennettavaksi vain noin puoli ryhmää eli 128 huonetta, ja oli tästä työstä vuoden lopussa ollut kustannuksia 1,536,030: 67 markkaa.

Huonerakennusosastolla laadittiin sitäpaitsi eräitä piirustuksia ja ehdotuksia uutis- ja muutosrakennuksiksi, joista mainittakoon: yllämainitun Vallilan työväenasuntoryhmän sekä Bölen uuden kauppahallin luonnos-, pää- ja työpiirustukset, Rikhardinkadun kirjastotalon muutos- ja lisärakennuksen piirustusehdotukset, Humallahden uuden uimalaitoksen, etsivän poliisin vankilan korotuksen, Katajanokalle ja Jätkäsaarelle rakennettavain tavarasuojain pää- ja työpiirustukset. Sen lisäksi laadittiin lukuisia juokseviin asioihin liittyviä piirustuksia, arkistopiirustuksia y. m.

Kaupunginasemakaavaosasto. Kaupunginasemakaavaosaston henkilökuntaan nähden ansaitsee mainita, että vastaperustettuun kaupunginasemakaavainsinöörinvirkaan nimitettiin työpäällikkö insinööri T. Öller, joka huhtikuun 1 p:nä astui virkaan. Avustavan kaupunginasemakaava-arkkitehdin virkaan, joka oli ollut avoinna keväästä 1918 lähtien, nimitettiin huhtikuun 1 p:nä arkkitehti B. Nyman. Tämän huhtikuussa kuoltua virka jälleen oli täyttämättä marraskuun 1 p:ään, jolloin arkkitehti B. Aminoff astui virkaan.

---

[1]) Ks. Helsingin kaupungin tilasto V. 4. 1919 siv. 101 ja seur.

Ylimääräiseksi arkkitehdiksi otettiin heinäkuun 1 p:nä arkkitehti E. Kaalamo. Sitäpaitsi osastolla työskenteli 4 piirustajaa.

Vuoden kuluessa laadittiin n. 27 ha:n pinta-alan ja 5,300 m. uusia katuja käsittävä Pakaan kaupunginasemakaava sekä n. 101 ha ja 10,000 m. katuja ja teitä käsittävä Reimarsin tilan jakosuunnitelma. Molemmat nämä asemakaavat niihin kuuluvine rakennusjärjestysehdotuksineen lähetettiin kaupungin yleisten töiden hallituksen välityksellä rahatoimikamariin. Seuraavat kaupunginasemakaavan muutokset suoritettiin: tontinrajain järjestely kortteleissa 358 ja 409, ruotsalaisen teatterin tontin rajan sekä korttelien 45 ja 132 a järjestely. Suunnitelma tonttien yhdistämiseksi kortteleissa 88, 109 ja 376 laadittiin.

Hallitus vahvisti vuoden varrella seuraavat kaupunginasemanjärjestelyehdotukset: kortteleita 304, 311, 322, 353, 354, 393, 402, 403, 448 ja 473 koskevat kaupunginasemanmuutokset; tonttien yhdistämisen kortteleissa 51, 81, 95 a, rakennusrajain muutoksen tontilla n:o 31 korttelissa n:o 219; tontinrajain järjestelyn kortteleissa 358 ja 409, ruotsalaisen teatterin tontin sekä korttelien 45 ja 132 a järjestelyn.

Suunnittelutyöt keskitettiin etupäässä Greijuksen, Kumtähden, Käpylän ja Oulunkylän alueihin. Sitä Käpylän osaa varten, joka sosialihallituksen ehdotuksen mukaan lähitulevaisuudessa tulisi käytettäväksi asutustarkoituksiin, laadittiin yksityiskohtaiset suunnitelmat, jotka käsittivät myöskin kanavoimissuunnitelman. Sitäpaitsi pantiin alulle Helsingin yleisasemakaava, jonka päätarkoituksena on kaikkien kaupungille kuuluvien alueiden käytön ja liikennekysymyksen selvittäminen.

Tämän lisäksi voidaan mainita, että osasto teki aloitteen uuden Helsingin kartan painattamiseksi sekä myöskin kaupunginvaltuuston myönnettyä tähän tarvittavat varat valvoi painatustyötä. Useita promemorioita ja lausuntoja laadittiin, osittain yllä lueteltuihin suunnitelmiin liittyviä, osittain muussa yhteydessä.

Kaupunginistutusten osasto. Kaupunginistutusten osaston henkilökuntaan kuului 1 kaupunginpuutarhuri, 1 assistentti, 2 työnjohtajaa ja 2 työesimiestä.

Osasto toimi kertomusvuonna kalliinajan vaikutuksen alaisissa poikkeuksellisissa oloissa. Suuremmat puistot saivat osakseen vain välttämättömimmän hoidon, jota vastoin pienempien istutusten ja puistikkojen kunnossapitoon uhrattiin enemmän huolta. Istutusten ulkonäkö huononi hoidon puutteellisuuden vuoksi huomattavasti, ja pääkaupungin ennen hyvin hoidetut ja kauniit puutarhaistutukset pääsivät yhä enemmän metsistymään. Kukkakasveja istutettiin kuten edellisenäkin vuonna ainoastaan Runebergin esplanadiin, Aleksanteri II:n patsaan juurelle, Kaivohuoneen viereiselle aidatulle alueelle, Eiran puistikkoon ja Engelintorille. Kaupunginistutusten kokonaispinta-ala oli 756,921 m².

Kukkakasveja myytiin 5,733: — markan, ankkoja 260: — markan ja kaupunginpuutarhasta korjattuja hedelmiä 6,395: 50 markan arvosta. Yhteenlaskettu myyntihinta, 12,388: 50 markkaa, maksettiin kaupungin rahatoimikonttoriin.

Istutusten ja puutaimistojen ylläpitokustannukset nousivat 351,077: 27 markkaan ja jakautuivat eri paikkain kesken, kuten allaolevast aluettelosta tarkemmin ilmenee:

	Smk.		Smk.
Kasvihuoneet	44,524: 45	Haapaniemen istutukset	3,311: 15
Esplanadit	42,637: 94	Koulutori	3,304: 45
Kaivopuisto	35,988: 26	Liisanpuistikko	3,050: 30
Tähtitorninvuoret	28,573: 39	Korttelin n:o 127 istutukset	3,044: 20
Kaisaniemi	23,925: 77	Aleksanteri II:n patsas	3,021: 07
Eläintarha	19,767: 28	Simonkadun lehtokuja	2,539: 05
Kaupunginpuutarha	11,504: 40	Ateneum	2,176: 55
Puutaimistot	9,488: 55	Runeberginpatsas	2,022: 35
Punanotko	9,313: 85	Tokantori	2,006: 40
Eiran puistikko	8,985: 50	Viidennen linjan istutukset	1,975: 82
Vanhankirkon puistikko	8,759: 35	Lönnrotinpuistikko	1,861: 85
Hakasalmi ja Hesperia	8,222: 80	Ritarihuoneenpuistikko	1,669: 55
Katajanokka	7,440: 10	Kolmikulma	1,589: 75
Ainespiha	6,911: 25	Kapteenink. puistikko	1,585: —
Kirurginen sairaala	6,008: 65	Haudat	1,575: 20
Engelintori	5,715: 20	Lapinlahdenpuistikko	1,571: 95
Marian sairaala	4,963: 80	Kallion kaup. kirjasto	864: 70
Suomen pankki	1,537: 40	Fredrikintori	517: 65
Teknillinen korkeakoulu	1,307: —	Konstantinink. istutukset	500: 90
Arkadian- ja Salomonink. väliset istutukset	1,211: 45	Sekalaista	16,596: 54
Perämiehenk. istutukset	1,097: 55	Yhteensä	351,077: 27
Kallion kirkko	4,563: 75		
Lapinlahdenkadun tontilla n:o 2 olevat istutukset	3,845: 15		

Kaikki menosääntöön merkityt korjaus- ja kunnossapitotyöt[1]) suoritettiin. Uutistöistä mainittakoon Helsinginniemen huvilakaupungin tasoitus- ja istutustyöt sekä Eläintarhan lammikkojen pohjoispuolella suoritetut tasoitustyöt. Työt supistuivat mullan y. m. ainesten paikallekuljetukseen, riippuen ensinmainitussa paikassa siitä ettei istutusehdotusta ollut lopullisesti vahvistettu, jälkimmäisessä siitä että rautatiehallituksen täyttämistyöt olivat aiheuttaneet ympäröivän maan painumista, minkä johdosta kenttiin ja kävelyteihin oli syntynyt repeämiä. Korjaus ja tasoitus oli senvuoksi jätettävä, kunnes maasuhteet olivat vakiintuneet.

Puhtaanapito-osasto. Puhtaanapito-osaston henkilökuntaan kuului 1 johtaja, 4 kameraalivirkamiestä sekä 18 kaitsijaa.

Osaston työ jakautui kuten ennenkin katujen ja yleisten makkien puhtaanapitoon.

Vuonna 1919 osasto hoiti kaikkien niiden katujen, torien ja yleisten paikkain, rantasiltojen, viertoteiden ja teiden puhtaanapitoa, joiden kunnossapito kuuluu kaupungille, samoinkuin satamain ja jäiden puhtaanapitoa. Lisäksi huolehdittiin kirkoille kuuluvien katuosuuksien puhtaanapidosta, 90:n VI kaupunginosan huvila-alueen yksityisen talon kadun kunnossapidosta, 35:stä Kaivopuiston huviloille kuuluvasta osuudesta sekä 196:sta yksityisille talonomistajille kuuluvasta katuosuudesta muissa osissa kaupunkia. Sitäpaitsi suoritettiin yksityisten henkilöiden laskuun tilapäisiä töitä, kuten lumenajoa, lumensulatusta, jäänhakkuuta y. m.

[1]) Ks. Helsingin kaupungin tilasto V. 4. 1919 siv. 111—112.

Yhteensä osasto huolehti 1,535,121 m²:n laajuisen alueen puhtaanapidosta kustannusten ollessa n. Smk 1: 20 m²:ltä. Koneita oli osastolla 2 kpl. lakaisukoneita, 22 kpl. kasteluvaunuja, 26 kpl. purgatorrattaita sekä 12 kpl. lumensulatuskojeita, ja työssä olleiden työläisten lukumäärä oli 248.

Makkien puhtaanapitoa toimitettiin 27 kaupungille kuuluvassa talossa, kansakouluissa, kirjastoissa, kirkoissa, kauppahalleissa sekä 1,066 yksityishenkilöille ja yhtiöille kuuluvassa talossa; seisotuskaivot tyhjennettiin 910 talossa.

Makkien puhtaanapidossa oli työssä 7 kaitsijaa, 65 ajomiestä hevosineen ja 60 muuta työmiestä.

Kun suurin osa vuoden kuluessa talteen otetuista jätteistä käytettiin kaupungin omien maanviljelystilojen tarpeiksi, liittyivät useat kaupunkia ympäröivän maaseudun maanviljelijät yhteen ja ryhtyivät pitämään huolta puhtaanapidosta useimmissa taloissa, joista voitiin saada lannaksi kelpaavia jätteitä. Puhtaanapito-osastolle jäi sen jälkeen vain niiden talojen puhtaanapito, joista saatiin vähempiarvoisia jätteitä. Yksityisille maanviljelijöille myytiin vuoden varrella 10,174 tonnia ja 16,150 kuormaa lantaa.

Puhtaanapito-osaston menot nousivat kertomusvuonna 4,723,706: 92 markkaan, siitä 2,439,397: 70 markkaa katujen ja 2,284,309: 22 markkaa makkien puhtaanapitoon. Tuloja oli 1,536,954: 95 markkaa.

Kamreeriosasto. Kamreeriosaston henkilökuntana oli kuten edellisenä vuonna 1 kamreeri sekä 5 apulaista. Työ sujui säännöllisesti. Kaupunginvaltuuston joulukuun 17 p:nä 1918 tekemän päätöksen mukaan oli puhtaanapito-osasto muutettava itsenäiseksi tililaitokseksi, jonka toiminnan tuli alkaa vuoden 1920 alusta. Vuoden 1919 lopulla ryhdyttiin tästä uudestijärjestelystä aiheutuviin toimenpiteisiin.

Kaupungin metsäin hoito. Gumtähden metsässä hakattiin 56 kpl. merkittyjä havupuita ja 72 kpl. koivuja, jolloin saatiin 293 kpl. koivuista, 2 m:n pituista, kallionlouhinnassa käytettävää peitehirttä, 8.24 m³ sahahirsiä ja 47 pituusmetriä rakennuspuita. Sitäpaitsi hakattiin kuivista ja vahingoittuneista puista 34 m³ halkoja. Eri paikoilla Meilansin ja Greijuksen alueilla toimitettiin metsänhakkuuta, jolloin saatiin 515 kpl. koivuisia peitehirsiä, 69 pituusmetriä koivuisia sahahirsiä, 1.04 m³ parruja, 300.5 pituusmetriä rakennushirsiä ja 426 m³ halkoja.

Metsänpuhdistusta toimitettiin Meilansin ja Greijuksen metsässä ja saatiin tällöin 114 m³ halkoja.

Metsänpaloja ei kertomusvuonna sattunut.

Edellisen vuoden lopulla metsänraiskauksesta syytteeseen asetetuista 18 henkilöstä tuomioistuin tuomitsi 11 sakkoihin ja vahingonkorvaukseen, jota vastoin muut lieventävien asianhaarain nojalla pääsivät pelkällä varoituksella. Kertomusvuonna tuomittiin lisäksi 3 henkilöä sakkoihin metsänraiskauksesta.

Kaupungin metsäin vartiointia varten otettiin viikkoa ennen joulunpyhiä ylimääräistä miehistöä, jotta tavanmukainen joulukuusien anastus ehkäistäisiin.

Metsänhoitooon liittyvät työkustannukset jakautuivat seuraaviin eriin:

Metsänhakkuu, apuharvennus ja kuljetus	Smk	17,679: 25
Metsänpuhdistus.....	»	1,128: —
Ylimääräinen vartiointi	»	1,106: 16
Yhteensä	Smk	19,913: 41

Saadun puuaineen arvo oli 21,458: 65 markkaa, joten siis säästö vuoteen 1920 oli 1,545: 24 markkaa.